

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ
КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА БАНКУ**

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: здобувач IV курсу 431 групи,
заочної форми навчання
Спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа та страхування
Освітньо-професійної програми Фінанси,
банківська справа та страхування
Кечко Олександр Олександрович

Керівник: Олексенко С.В., кандидат
економічних наук, доцент
Рецензент: Соболь А. М.,
директор ПП "Собрі"

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА БАНКУ

- 1.1. Визначення кредитоспроможності та її вплив на банківську діяльність
- 1.2. Фактори, що впливають на кредитоспроможність позичальника
- 1.3. Методи оцінки кредитоспроможності позичальника

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА»

- 2.1. Загальна характеристика діяльності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА»
- 2.2. Оцінка кредитоспроможності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА»

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження. У зв'язку зі зростаючою конкуренцією на банківському ринку, змінами в економічному середовищі та відповідними ризиками для банківських установ. Кредитоспроможність позичальника є важливою характеристикою, яка визначає, наскільки надійним є позичальник, чи здатен він повернути кредит і сплатити відсотки за користування ним.

Оцінка кредитоспроможності позичальника - це складний і багатоаспектний процес, що потребує глибоких знань у фінансах та банківській діяльності. Необхідність удосконалення підходів до визначення та оцінки кредитоспроможності позичальника обумовлена рядом факторів:

- Погіршення фінансового стану економіки в цілому та окремих галузях, що впливає на фінансову стійкість підприємств та фінансові можливості фізичних осіб.
- Збільшення кількості неплатоспроможних боржників, що призводить до зростання кредитних ризиків для банків та інших кредитних установ.
- Зміни в законодавстві, що регулює кредитні відносини, та вимоги Національного банку України щодо збільшення кількості резервів на кредитні операції.
- Розвиток інформаційних технологій та аналізу даних, що надає більш точну та швидку можливість оцінки кредитоспроможності позичальника.

У період війни багато підприємств, бізнесів та індивідуальних позичальників можуть зазнавати великих фінансових труднощів, і у банків є необхідність розуміти та ефективно оцінювати їхню кредитоспроможність, щоб запобігти дефолту.

Крім того, в умовах війни, коли економіка країни зазнає значних втрат, банки можуть змінювати свої підходи до кредитування та кредитного ризику, щоб забезпечити максимальну безпеку свого портфеля та запобігти можливим небезпекам. Отже, підвищення рівня компетентності та ефективності визначення кредитоспроможності позичальника може стати ключовим фактором для банків в умовах війни.

Крім того, в умовах війни, де банківська система може зазнавати значних змін, можуть з'являтися нові методи та інструменти для визначення кредитоспроможності позичальників. У таких умовах важливо бути в курсі останніх тенденцій та розуміти, як вони можуть вплинути на банківську діяльність, тому що це допоможе банкам ефективніше діяти в умовах війни та захистити свій портфель від можливих ризиків.

Дослідження теорії та методики оцінки кредитоспроможності позичальника є однією з найбільш актуальних тем в галузі фінансів та банківської справи. Ця проблематика привертає увагу як іноземних, так і вітчизняних вчених, які працюють над покращенням методів та інструментів оцінки кредитоспроможності. Зокрема, іноземні дослідники, такі як Альтман, Бебчук, Кемерер, Стеффен, Валлей, Мак-Менемі, Санчез, Річардсон, Грефт та Хатчісон та інші, запропонували різні моделі та підходи до визначення кредитоспроможності позичальників, які були успішно використані у практиці.

Українські вчені також активно досліджують проблематику кредитоспроможності позичальників та розробляють вітчизняні методики її оцінки. Зокрема, вітчизняні вчені, такі як Антонюк, Бессарабова, Білоусова Гайворонська, Кравченко, Кривенко, Лінниченко, Онищенко, Полозова та Савченко та інші, зосереджують увагу на аналізі фінансового стану позичальника та розробці ефективних методів прогнозування кредитоспроможності.

Однак, з огляду на складність та динамічність сучасного ринку, питання визначення кредитоспроможності залишаються актуальними та

вимагають постійного вдосконалення та аналізу. Тому, дослідження теорії та методики оцінки кредитоспроможності позичальника залишається однією з найважливіших проблем в галузі фінансів та банківської справи.

Метою кваліфікаційної роботи є удосконалення підходів до визначення та оцінки кредитоспроможності позичальника банку в умовах війни.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- Розглянути теоретичні засади визначення кредитоспроможності позичальника банку в умовах війни.
- Проаналізувати сучасні методики оцінки кредитоспроможності позичальника банку в умовах війни.
- Розробити власну методику визначення та оцінки кредитоспроможності позичальника банку в умовах війни.
- Провести емпіричне дослідження на прикладі підприємств, що функціонують в умовах війни, з метою перевірки ефективності запропонованої методики.
- Запропонувати рекомендації щодо використання результатів дослідження для практичного застосування в банківській сфері в умовах війни.

Об'єктом дослідження є процес визначення та оцінки кредитоспроможності позичальника банку в умовах війни.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти визначення та оцінки кредитоспроможності позичальника банку в умовах війни, включаючи аналіз методів та підходів, розробку власної методики та її емпіричну перевірку на прикладі підприємств, що функціонують в умовах війни, а також розробку рекомендацій щодо її практичного використання в банківській сфері.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА БАНКУ

1.1. Визначення кредитоспроможності та її вплив на банківську діяльність

Підходи до визначення поняття "оцінка кредитоспроможності" можна систематизувати наступним чином:

- **Фінансовий підхід** Цей підхід ґрунтується на аналізі фінансової звітності позичальника та зосереджується на оцінці фінансової стійкості та спроможності позичальника повернути кредит. До представників цього підходу можна віднести Г.І. Ткачука, І.В. Руденка, В.В. Стрижака.
- **Підхід ризиків.** Цей підхід базується на визначенні ризиків, пов'язаних з позиковою операцією та можливостях їх управління. Він враховує фінансову стійкість та інші фактори, які можуть вплинути на сплату кредиту, а також показники, які характеризують суспільне середовище, в якому працює позичальник. До представників цього підходу можна віднести Д.А. Малікову, О.В. Трухину, М.І. Гуцуляка.
- **Підхід економічної безпеки.** Цей підхід зосереджений на оцінці потенційного впливу позичальника на фінансову систему банку та держави в цілому. Він враховує показники, які характеризують стійкість позичальника до зовнішніх економічних чинників, які можуть вплинути на його кредитоспроможність. До представників цього підходу можна віднести О.В. Ходаківську, В.М. Пшінку.
- **Комплексний підхід.** Цей підхід поєднує у собі різні методики та оцінює кредитоспроможність позичальника з різних точок зору. Цей підхід враховує не тільки фінансові показники, але й показники ринку, бізнес-стратегію компанії, ризики та можливості. За цим

підходом до оцінки кредитоспроможності можуть використовуватися такі методики, як аналіз бухгалтерської звітності, аналіз ринку та конкурентів, оцінка кредитного ризику, аналіз бізнес-стратегії та менеджменту, оцінка фінансового стану позичальника, а також додаткові показники, які можуть бути важливими для конкретної ситуації.

Мета оцінки кредитоспроможності для банку та для позичальника може відрізнятись. Оскільки для банку важливим є забезпечення максимальної безпеки і ефективності вкладень, тому він оцінює кредитоспроможність позичальника з точки зору його здатності повернути позику з відсотками в строк.

Для позичальника головною метою є отримання кредиту на прийнятних для нього умовах. Оцінка кредитоспроможності з точки зору позичальника може включати оцінку вартості кредиту, кількості грошей, які можуть бути отримані, та строків виплати.

Але можна виділити і спільне в оцінюванні кредитоспроможності позичальника як для банку так, і для самого позичальника. Оскільки і у банку і у позичальника є прагнення до максимальної точності та об'єктивності в процесі оцінювання. Для банку це є важливим з огляду на мінімізацію ризику неповернення кредиту, а для позичальника - для отримання кредиту з мінімальними витратами та зацікавленістю в тому, щоб не стати неплатоспроможним та не втратити свої активи.

До спільного можна також віднести використання різних показників та критеріїв для визначення кредитоспроможності, таких як рівень доходу, стаж роботи, наявність заборгованості, кредитної історії тощо. Обидві сторони також зацікавлені в максимальній ефективності використання кредитних ресурсів, що дає змогу говорити про спільний інтерес у здійсненні процесу кредитування.

Оцінка кредитоспроможності позичальника відповідає певним критеріям та базується на системі показників, які встановлюють банки. Ці

показники визначаються індивідуально кожним банком і змінюються з розвитком кредитних відносин, а також залежать від зовнішніх факторів, таких як розвиток підприємництва та економіки країни, зміни в політиці держави щодо грошово-кредитного регулювання та інше. Історичний аналіз показує, що кредитоспроможність позичальника має тісний зв'язок з розвитком кредитних відносин та залежить від особливостей розвитку банківської системи. Оцінка кредитоспроможності є важливою не лише для банків, але й для позичальника, який може використовувати її рекомендації при участі в конкурсних заходах.

1.2. Фактори, що впливають на кредитоспроможність позичальника

Однією з найбільш актуальних проблем банківської галузі є визначення та оцінка факторів, що впливають на кредитоспроможність позичальника. У сучасних умовах, коли економіка є динамічною та нестабільною, а ризики для банків зростають, важливо мати чітке розуміння того, які фактори можуть впливати на здатність клієнта повернути кредитні кошти вчасно та повністю.

Дослідження факторів, що впливають на кредитоспроможність, є важливим завданням для банків та інших фінансових установ. Це дозволяє банкам встановлювати більш точні та обґрунтовані критерії оцінки ризику та підвищувати ефективність управління кредитним портфелем. Крім того, вивчення факторів, що впливають на кредитоспроможність, дозволяє позичальникам усвідомити, які аспекти їхнього фінансового стану та діяльності є ключовими для отримання кредиту.

Фактори, що впливають на кредитоспроможність позичальника, включають різноманітні аспекти, пов'язані з його фінансовим станом, бізнес-моделлю, ринковою позицією, менеджментом, ризиками та іншими факторами. Наприклад, фінансовий стан позичальника, його

платоспроможність, забезпеченість активів, наявність фінансових зобов'язань та інші показники можуть бути вирішальними для визначення кредитоспроможності.

Бізнес-модель позичальника є важливим фактором, який впливає на його кредитоспроможність. Наприклад, якщо бізнес-модель позичальника є добре розробленою та успішною, то це може свідчити про його здатність генерувати достатньо грошових потоків для погашення кредиту. Ринкова позиція також може бути вирішальною, оскільки успішна позиція на ринку може свідчити про здатність позичальника протистояти конкуренції та генерувати стабільний дохід.

Менеджмент позичальника може впливати на його кредитоспроможність, оскільки ефективний менеджмент може допомогти позичальникові ефективно використовувати свої ресурси та мінімізувати ризики. Крім того, ризики, пов'язані з позичальником, такі як ризики заборгованості, ризики валютних коливань та інші, також можуть впливати на його кредитоспроможність.

До інших факторів, що впливають на кредитоспроможність, можуть належати такі аспекти, як його ринкова позиція, інноваційність та інші фактори. Також важливими є фактори ризику, такі як ризики залежності від конкретних ринків або партнерів, кредитний ризик, ризик неплатоспроможності та інші.

Отже, визначення та аналіз факторів, що впливають на кредитоспроможність позичальника, є важливим завданням для банків та інших фінансових установ, оскільки вони дозволяють визначити рівень ризику, пов'язаного з кредитуванням конкретного клієнта, і врахувати цей ризик при прийнятті рішення про видачу кредиту.

Врахування всіх цих факторів може допомогти банкам приймати більш обґрунтовані рішення щодо видачі кредиту та забезпечення безпеки своїх інвестицій.

1.3. Методи оцінки кредитоспроможності позичальника

Існує безліч методів оцінки кредитоспроможності позичальника, і кожен з них має свої переваги та недоліки. Деякі з них полягають у використанні різноманітних математичних формул та моделей, які базуються на аналізі різноманітних фінансових показників позичальника. Інші методи можуть бути більш суб'єктивними та полягати на експертній оцінці бізнес-моделі, ринкової позиції та менеджменту позичальника.

Одним з найбільш популярних методів оцінки кредитоспроможності є аналіз різних фінансових показників, таких як прибуток, забезпеченість активів, відношення боргу до капіталу та інші. Цей метод дозволяє провести об'єктивну оцінку фінансового стану позичальника та визначити його здатність повернути кредит.

Інший метод - аналіз кредитної історії позичальника. Цей метод полягає у вивченні попередніх платежів позичальника, його кредитної історії та заборгованості. Це дозволяє банку зрозуміти, наскільки вірогідно, що позичальник поверне кредит вчасно та без проблем.

Також існують методи, які комбінують декілька підходів, щоб отримати більш повну картину кредитоспроможності позичальника. Наприклад, деякі банки використовують не тільки математичні моделі, але й експертну оцінку бізнес-моделі та менеджменту позичальника.

Загалом, вибір методу оцінки кредитоспроможності залежить від конкретної ситуації та індивідуальних потреб банку. Важливо відмітити, що незважаючи на вибір методу, важливо забезпечити точність та достовірність вхідних даних. Наприклад, неправильно внесені фінансові показники можуть призвести до недооцінки або переоцінки кредитоспроможності позичальника.

Крім того, важливо забезпечити конфіденційність та захист персональних даних позичальника під час процесу оцінки кредитоспроможності. Банки та фінансові установи повинні

дотримуватись встановлених законом норм та правил зберігання та обробки персональних даних.

Кожен банк використовує різноманітні методики для оцінки платоспроможності позичальника, які дозволяють провести ефективний аналіз. Серед найбільш популярних методів оцінки є формальна перевірка, яка проводиться співробітником точки продажу банку та службою безпеки банку.

Підставою для відмови у наданні кредиту може бути виявлення наступних ознак щодо позичальника: наявність ознак алкогольного сп'яніння або наркотичної залежності, невпевненість позичальника щодо адреси місця проживання / прописки / роботи або назви організації-роботодавця, знаходження позичальника у супроводі третіх осіб, сумніви щодо достовірності документа посвідчення особи, зіпсований або недійсний документ посвідчення особистості, відмова від надання документів з обов'язкового списку перевірки, відмова від підписання документів на обробку та зберігання персональних даних і направлення запиту в бюро кредитних історій, явні ознаки непрацездатності (включаючи вагітність і похилий вік), а також відмова позичальника від фотографування для анкети.

Додатково до переліку причин відмови в кредитуванні, який відомий для співробітників банку, можуть виникати ситуації, коли працівники банку мають підозри щодо надійності позичальника під час оформлення кредиту. У таких випадках, банк може відмовити в видачі кредиту та запропонувати додаткову перевірку певних аспектів позичальника уповноваженою особою.

Метод оцінки виконання зобов'язань за раніше виданими кредитами включає аналіз кредитної історії клієнта з метою прогнозування його поведінки щодо виконання зобов'язань за поточним кредитом. Для цього використовується моделювання можливих сценаріїв поведінки клієнтів з урахуванням їхньої кредитної історії та інших факторів, що можуть

впливати на їхню здатність виконати зобов'язання. Результати такої оцінки допомагають банку прийняти рішення щодо видання кредиту, а також розміру та умов його надання, з урахуванням ризиків, пов'язаних з можливістю невиконання зобов'язань позичальником.

Наступна модель оцінки кредитоспроможності позичальника – скоринг. Скоринг - це процес оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника на основі аналізу різноманітних даних, таких як кредитна історія, рівень доходів, місце роботи, освіта та інші. Результатом скорингу є числова оцінка, яка вказує на ймовірність того, що позичальник буде в змозі виконати свої зобов'язання з повернення кредиту вчасно і повністю. Цей підхід є важливим для банків та інших кредитних установ, оскільки допомагає їм приймати рішення про надання кредиту та визначення умов його видачі, таких як відсоткова ставка та строк погашення. Оцінка скорингу допомагає знизити ризики кредитування та забезпечує більш точне прогнозування поведінки позичальника в майбутньому.

Отже, оцінка кредитоспроможності позичальника є важливим етапом в процесі кредитування та може бути виконана різними методами. Важливо забезпечити точність та достовірність вхідних даних та дотримуватись правил конфіденційності та захисту персональних даних позичальника.

Моделі скорингу є популярними інструментами, які використовуються банками для оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників. Заявочний скоринг використовується для оцінки ризику на основі інформації, яку надає позичальник у заявці на кредит. Поведінковий скоринг аналізує фактичне фінансове поведінку позичальника, таке як рівень заборгованості, відсоток своєчасно сплачених платежів та інші фактори, що вказують на його кредитоспроможність. Шахрайський скоринг використовується для виявлення можливих ознак шахрайства або намагань шахрайства з боку позичальника. Кожна з цих моделей скорингу

допомагає банкам знизити ризик кредитування та прийняти обґрунтоване рішення щодо видачі кредиту.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА»

2.1. Загальна характеристика діяльності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА»

Товариство з обмеженою відповідальністю «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» входить до Групи компаній Nestle – найбільшої компанії світу у сфері виробництва продуктів харчування, яка діє на принципах раціонального харчування та здорового образу життя. Більш ніж за 100 років свого існування Nestle вдалося здобути світове визнання як виробника високоякісних, корисних і безпечних продуктів.

Nestle належать більше 400 фабрик і промислових підприємств, компанія представлена у більше ніж 180 країнах світу. У Групі компаній працюють понад 270 тисяч чоловік. Асортимент Nestle постійно розширюється і на сьогоднішній день налічує більше 2000 брендів.

Історія Nestle в Україні розпочалася у грудні 1994 року – з відкриття у Києві представництва Nestle. Основна діяльність нової структурної одиниці міжнародної корпорації полягала у просуванні на український ринок пріоритетних на той час брендів Nestle: NESCAFE, Nesquik, Maggi, Nuts та Friskies.

У травні 2003 року відбулася внутрішня «націоналізація»: на українському ринку з'явилося Товариство з обмеженою відповідальністю «НЕСТЛЕ УКРАЇНА». На сьогодні Товариство є лідером у сфері виробництва продуктів харчування. Сьогодні компанія просуває на українському ринку продукцію торгових марок NESCAFE, Nesquik, Coffe-mate, Nuts, Lion, Purina, Gerber, Bistrot, «Світоч», «Торчин», «Мівіна», які користуються великою популярністю у споживачів.

Найбільшими сегментами бізнесу Nestle в Україні є кулінарія, кава та напої, кондитерські вироби та продукти швидкого харчування. Компанія

успішно працює і в таких напрямках, як дитяче харчування, спеціальне харчування, корми для домашніх тварин, готові сніданки та морозиво.

До організаційної структури Товариства з обмеженою відповідальністю «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» входять Адміністративний відділ, Відділ дитячого, спеціального харчування та харчування для вагітних і матерів-годувальниць. Відділ з розвитку комунікацій та маркетингу, Відділ кави та інших напоїв, Відділ кормів для тварин, Відділ логістики, Відділ маркетингу (кондитерські вироби), Відділ маркетингу (кулінарія), Відділ маркетингу (сухі сніданки), Відділ Нестле Профешнл, Відділ продажу, Відділ управління персоналом, Відділ фінансової звітності та контролю, Дирекція, Технічний відділ, Юридичний відділ, Відділ розвитку продаж, Відділ з оптимізації бізнес-процесів, Відділ з корпоративних комунікацій та зав'язків з громадськістю, Відділ інформаційних технологій. Всього в компанії налічується близько 2400 співробітників.

Основними видами діяльності Товариства з обмеженою відповідальністю «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» є просування та реалізація на українському ринку продукції компанії Nestle.

Незважаючи на всі складнощі, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) Компанії у 2021 році склав 11054720 тис. грн. у порівнянні із 9503628 тис. грн у 2020 році.

Чистий фінансовий результат діяльності Товариства за 2021 рік склав збиток у розмірі 105825 тис. грн. (збиток у розмірі 804152 тис. грн у 2020 році).

Таблиця 2.1.

**Техніко-економічні показники діяльності ТОВ «НЕСТЛЕ
УКРАЇНА» за 2020-2021 рік**

Найменування показника	2021, тис. грн	2020, тис. грн	Зміни, %
Усього активів	3048489	2869945	6,2%
Основні засоби (за залишковою вартістю)	323610	315907	2,4%

Запаси	735810	704325	4,5%
Гроші та їх еквіваленти	36964	144778	-74,5%
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(3638594)	(3808295)	-4,5%
Власний капітал	(3637794)	(3807495)	-4,5%
Зареєстрований (пайовий) капітал	800	800	0,0%
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1025624	395373	159,4%
Поточні зобов'язання і забезпечення	5660659	3282067	72,5%
Чистий фінансовий результат: Прибуток (збиток)	(105825)	(804125)	-86,8%

За період з 2020 по 2021 рік усього активів компанії «Нестле Україна» збільшилися на 6,2%, що може свідчити про успішність діяльності компанії в цьому періоді. Однак, зменшення основних засобів на 2,4% може вказувати на необхідність проведення інвестицій в оновлення основних засобів, що дозволить підтримати ефективність бізнесу у майбутньому.

Збільшення запасів на 4,5% може вказувати на збільшення обсягів виробництва компанією або на стратегію запасів для забезпечення продовольчої безпеки.

Гроші та їх еквіваленти зменшилися на 74,5%, що може бути зумовлено зменшенням поточних рахунків компанії або змінами в її фінансовій стратегії.

Негативний показник нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) зменшився на 4,5%, що свідчить про певну покращення фінансової ситуації компанії.

Власний капітал зменшився на 4,5%, що може бути пов'язано зі збільшенням зобов'язань компанії, а також зі зменшенням прибутку.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення значно зросли на 159,4%, що може вказувати на зміну фінансової стратегії компанії та більш активне використання довгострокових кредитів для розвитку бізнесу.

Поточні зобов'язання і забезпечення зросли на 72,5%, що може бути пов'язано зі збільшенням заборгованості перед постачальниками або зі збільшенням витрат на зберігання запасів компанії.

Чистий фінансовий результат (прибуток або збиток) в підсумку періоду не наводиться, тому неможливо зробити висновки про фінансовий результат компанії за цей період. Необхідно мати доступ до додаткової фінансової інформації про компанію для зроблення повноцінного аналізу її фінансового стану та успішності діяльності.

2.2. Оцінка кредитоспроможності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА»

Для оцінки кредитоспроможності ТОВ «Нестле Україна» можна використати наступні методики та показники:

- Аналіз фінансових показників: оцінка фінансових результатів, рентабельності, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та інших фінансових показників компанії.
- Аналіз ринкової позиції: оцінка динаміки продажів, обсягів виробництва, долі ринку, позиціонування брендів та продуктів на ринку.
- Аналіз ризиків: оцінка ризиків, пов'язаних з діяльністю компанії, таких як ризик валютних коливань, ризик платежів, ризик змін законодавства тощо.
- Аналіз ресурсної бази: оцінка наявності необхідних ресурсів для виробництва та розвитку бізнесу, таких як людські ресурси, технологічні ресурси, фінансові ресурси та ін.
- Аналіз стратегії та менеджменту: оцінка ефективності стратегії компанії, її менеджменту та управління.

Для отримання повної та точної оцінки кредитоспроможності компанії «Нестле Україна» необхідно враховувати всі перелічені методики та показники, а також додаткові фактори, що можуть впливати на її фінансові та економічні показники. Також, для отримання більш точної оцінки може бути корисним проведення детального аудиту компанії та консультацій з фахівцями у галузі фінансів та бізнесу.

Аналіз фінансових показників - це процес оцінки фінансового стану підприємства на основі фінансової звітності. Цей процес має на меті з'ясувати стан фінансів підприємства, його платоспроможність, рентабельність та інші показники, які можуть вказувати на успішність діяльності компанії.

Для аналізу фінансових показників використовуються фінансові звіти, які складаються з балансу, звіту про прибутки та звіту про грошові потоки. З цих документів можна отримати інформацію про активи підприємства, його зобов'язання, рух грошових коштів, доходи та витрати.

Основними показниками, які використовуються для аналізу фінансових звітів, є:

1. Рентабельність - це співвідношення прибутку до витрат. Вона дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів підприємства.
2. Ліквідність - це співвідношення поточних активів до поточних зобов'язань. Вона дозволяє оцінити платоспроможність підприємства та його здатність виконувати свої фінансові зобов'язання.
3. Фінансова стійкість - це співвідношення власного капіталу до загальних активів підприємства. Вона дозволяє оцінити здатність підприємства до залучення додаткового фінансування та ризику банкрутства.

4. Оборотність активів - це співвідношення суми продажів до суми активів підприємства. Вона дозволяє оцінити ефективність використання активів для генерації прибутку.
5. Дебіторська заборгованість - це співвідношення поточних заборгованостей підприємства від покупців до його середньоденного обсягу продажів. Вона дозволяє оцінити ризики, пов'язані з несвоєчасною оплатою покупцями.
6. Кредиторська заборгованість - це співвідношення поточних зобов'язань підприємства до його середньоденного обсягу закупівель. Вона дозволяє оцінити ризики, пов'язані з несвоєчасною оплатою постачальниками.
7. Оборотність запасів - це співвідношення суми продажів до середньорічного обсягу запасів. Вона дозволяє оцінити, як швидко запаси підприємства обертаються в грошовий еквівалент.
8. Коефіцієнт забезпеченості власним капіталом - це співвідношення власного капіталу до поточних та довгострокових зобов'язань. Він дозволяє оцінити рівень захисту кредиторів та ризики неплатоспроможності підприємства.

Ці показники, разом з рентабельністю, ліквідністю, фінансовою стійкістю та оборотністю активів, є важливими для оцінки фінансового стану та кредитоспроможності підприємства.

За 2021 рік показники ліквідності Товариства з обмеженою відповідальністю «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» мають наступні значення.

Таблиця 2.2

Показники ліквідності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки

Назва показника	Значення показника		Відхилення	Нормативне значення
	2020	2021		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,023	0,007	-0,016	>0
Коефіцієнт загальної	0,352	0,42	+0,068	>1

ліквідності					
Коефіцієнт швидкої ліквідності	швидкої	0,190	0,29	+0,1	0,6-0,8

Коефіцієнт швидкої ліквідності (quick ratio) у 2020 році становив 0,190, що є значно меншим за нормативне значення від 0,6 до 0,8. Однак у 2021 році цей показник покращився і становив 0,29. Це свідчить про певне покращення платоспроможності компанії.

Загалом, варто зазначити, що коефіцієнти ліквідності ТОВ «НЕСТЛЄ УКРАЇНА» в 2021 році покращилися порівняно з 2020 роком, але все ще існують проблеми з абсолютною ліквідністю, що потребує уваги та ретельного аналізу.

У кінцевому підсумку, аналіз показників ліквідності є важливим для визначення платоспроможності компанії та її здатності виконувати фінансові зобов'язання. Підприємство повинно постійно моніторити ці показники та вживати заходів для їх покращення, щоб забезпечити стабільність та успішність бізнесу.

Таблиця 2.3

Показники фінансової стійкості ТОВ «НЕСТЛЄ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки

Показник	Нормативне значення	2021	2022	Абсолютне відхилення	Темп росту
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу)	> 0,5	1.327	1.193	-0.133	89.95% ↓
Коефіцієнт заборгованості (співвідношення позикового і власного капіталу, фінансового ризику)	< 1	1.754	1.838	0.084	104.8% ↑
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,2 - 0,5	0.943	0.949	0.006	100.6% ↑
Коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними засобами фінансування	> 0,1	1.252	1.132	-0.119	90.49%

Загальна оцінка фінансової стійкості ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки показує, що компанія має певний потенціал для подальшого розвитку, але варто звернути увагу на окремі показники.

Коефіцієнт фінансової незалежності вказує на те, що компанія має досить велику концентрацію власного капіталу, що може бути позитивним показником. Однак, порівняно з 2020 роком, цей показник знизився на 89.95%, що може свідчити про зменшення рівня фінансової незалежності компанії.

Коефіцієнт заборгованості показує, що компанія має більше позикових коштів порівняно з власним капіталом. Це може бути потенційним ризиком для фінансової стійкості компанії, але порівняно з попереднім роком, цей показник збільшився на 104.8%, що може свідчити про зростання фінансової стійкості компанії.

Коефіцієнт маневреності власних коштів показує, що компанія може розраховувати на власні ресурси при вирішенні фінансових питань. Порівняно з попереднім роком, цей показник збільшився на 100.6%, що є позитивним показником.

Коефіцієнт забезпеченості оборотного капіталу власними засобами фінансування вказує на те, що компанія може розраховувати на свої власні кошти для забезпечення свого оборотного капіталу. Однак, порівняно з 2020 роком, цей показник знизився на 90.49%, що може свідчити про зниження рівня фінансової стійкості компанії.

Отже, загальна оцінка фінансової стійкості ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки є більш позитивною, ніж негативною, але варто звернути увагу на певні показники, що можуть бути ризиковими для фінансової стійкості компанії. Зокрема, зниження коефіцієнта фінансової незалежності та коефіцієнта забезпеченості оборотного капіталу власними засобами фінансування є певними сигналами, які вимагають уваги та додаткового аналізу. Однак, зростання коефіцієнта заборгованості та

коефіцієнта маневреності власних коштів є позитивними показниками, які можуть сприяти підвищенню фінансової стійкості компанії.

За результатами аналізу показників прибутковості компанії, можна сказати, що за 2020-2021 роки вона зазнала значних збитків. Коефіцієнти рентабельності продажу (ROS), рентабельності активів (ROA) та рентабельності власного капіталу (ROE) показують від'ємні значення, що свідчить про те, що компанія втрачала гроші протягом досліджуваного періоду. Однак, порівняно з 2020 роком, всі три показники значно покращилися. Наприклад, показник ROS збільшився на 883.91%, показник ROA збільшився на 715.38% і показник ROE збільшився на 795.34%.

Таблиця 2.4

**Показники прибутковості ТОВ «НЕСТЛЄ УКРАЇНА»
за 2020-2021 роки**

Показник	2021	2022	Абсолютне відхилення
Коефіцієнт рентабельності продажу (ROS), %	-0.957	-8.462	-7.504
Коефіцієнт рентабельності активів підприємства (ROA), %	-3.687	-26.379	-22.691
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE), %	-2.779	-22.105	-19.326

За результатами аналізу показників прибутковості ТОВ «НЕСТЛЄ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки, видно значні відхилення від показників попереднього року.

Коефіцієнт рентабельності продажу (ROS) у 2021 році становив - 0,957, що свідчить про збитковість компанії, однак у 2022 році показник знизився до -8,462. Це означає, що компанія продовжує працювати з втратою, і рентабельність її продажів знизилася порівняно з попереднім роком на 7.504.

Коефіцієнт рентабельності активів підприємства (ROA) також знизився в 2021 році до -3,687, що свідчить про зниження ефективності

використання активів компанією. У 2022 році показник знизився до -26,379, що означає, що компанія збільшила свої втрати, та знизила ефективність використання своїх активів порівняно з попереднім роком на 22.691.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) також знизився в 2021 році до -2,779, а у 2022 році становив -22,105. Це означає, що компанія продовжує працювати зі збитком, та знижує ефективність використання свого власного капіталу. Показник знизився порівняно з попереднім роком на 19.326.

Загалом, показники прибутковості ТОВ «НЕСТЛЄ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки свідчать про значні втрати компанії та зниження її ефективності використання активів та власного капіталу.

Управління ризиками ТОВ «НЕСТЛЄ УКРАЇНА» передбачено через систему управління якістю міжнародного стандарту ISO 9001:2015. Це основний світовий стандарт, на базі якого створюється система менеджменту якості підприємства. У 2017 році Товариство отримало сертифікат відповідності на систему управління якістю відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015 «Система управління якістю. Вимоги»

Управління ризиками є невід'ємною частиною діяльності товариства і спрямоване на досягнення його стратегічних цілей. Одним із найважливіших завдань Компанії є прогнозування, виявлення та оцінювання ризиків, які можуть впливати на його діяльність у короткотерміновій та довготерміновій перспективі. Відповідальність за ризики та управління ними на сьогодні розділена між усіма відділами, відбувається в робочому порядку і належить до сфери діяльності тих осіб, які відповідають за досягнення цілей, пов'язаних з цими ризиками.

Одним із основних компонентів ефективного управління ризиками є оцінка впливу. Ключовим інструментом оцінки впливу та вірогідності виникнення ризиків є метрика (карта) оцінки ризиків, яка дозволяє

виявляти ступінь ризику, здійснювати відповідне управління ними, класифікувати наслідки.

Процес управління ризиками проходить під час ідентифікації ризиків на всіх рівнях управління, розпізнавання джерел ризиків, їх причин та можливих наслідків. Ідентифікація ризиків проводиться регулярно із залученням якомога більшої кількості учасників. Управління ризиками - це системний процес розроблення, впровадження та перегляду методів ідентифікації, оцінки ризиків, реагування на ризики, зниження їх негативного впливу. Моніторинг і контроль ризиків – це процес спостереження за ризиками, зокрема їх рівнем, оцінка ефективності дій з мінімізації ризиків.

Компанія не встигла оговтатися від наслідків пандемії COVID 19, як стикнулася з новим викликом - початком повномасштабного вторгнення росії на територію України. Разом з цим збільшилися ризики діяльності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА», а саме:

Зменшення попиту на продукцію: Внаслідок війни може знизитись попит на продукцію компанії. Це може призвести до зменшення обсягів продажів і втрати прибутку. Якщо це станеться, то компанія може мати проблеми зі сплатою кредитів.

Збільшення витрат: Компанії можуть збільшитись витрати на охорону здоров'я працівників, обладнання, матеріали тощо через захист від КОВІД-19 або війни. Це може вплинути на зниження прибутковості компанії, а також зменшити її можливості сплатити кредити.

Перебої в поставках: КОВІД-19 та війна можуть призвести до перебоїв у поставках матеріалів, обладнання та інших ресурсів, що необхідні для виробництва продукції. Це може призвести до затримок у виробництві, зниження обсягів продажів і втрати прибутку, що може вплинути на сплату кредитів.

Зменшення стабільності валютних курсів: Війна може призвести до значних змін валютних курсів. Це може вплинути на кредитоспроможність

компанії, якщо вона має борги в іноземній валюті, оскільки зміна курсу може збільшити вартість сплати кредитів.

Важливо зазначити, що в таких умовах виникає значна потреба в ефективному фінансовому управлінні компанією. Це може включати в себе зменшення витрат, підвищення ефективності виробничих процесів, оптимізацію роботи з постачальниками та клієнтами, пошук нових ринків збуту та підвищення якості продукції.

Також, компанія повинна бути готова до можливого зменшення прибутку в короткостроковій перспективі та має мати достатній запас фінансових ресурсів для забезпечення стабільності діяльності в довгостроковій перспективі. Якщо кредитоспроможність компанії погіршиться, то це може призвести до зменшення довіри банків та інших кредиторів до компанії, що зробить отримання додаткових фінансових ресурсів важчим завданням. Тому, важливо вести ефективне фінансове планування та моніторинг стану фінансових показників компанії, щоб запобігти можливим проблемам з кредитоспроможністю в майбутньому.

Для наочного відображення фінансового стану позичальника можна використовувати комплексний показник - кредитний рейтинг, який складається з факторів впливу. Для розрахунку кредитного рейтингу необхідно створити рейтингову шкалу та визначити класи рейтингу з їх характеристиками.

Таблиця 2.5.

Системи оцінювання кредитоспроможності

"Правило п'яти сі" (США)	CAMPARI (деякі європейські банки)	CAMELS (Світовий банк)	PARSER (Великобританія)	COPF (Німеччина)
С – character (репутація позичальника) С – capacity (фінансові можливості) С – capital (капітал, майно) С – collateral (забезпечення) С – conditions (загальні економічні умови)	С – character (репутація позичальника) А – ability (здатність щодо повернення кредиту) М – marge (дохідність кредитної операції) Р – purpose (цільове призначення кредиту) А – amount (розмір кредиту) R – repayment (умови погашення) I – insurance (забезпечення)	С – capital (достатність капіталу) А – assets (якість активів) М – management (менеджмент) Е – earning (надходження) L – liquidity (ліквідність) S – (чутливість до ринкового ризику)	Р – person (репутація позичальника) А – amount (сума кредиту) R – repayment (можливості погашення) S – security (забезпечення) Е – expediency (доцільність кредиту) R – remuneration (винагорода банку)	С – competition (конкуренція в галузі) О – organization (організація діяльності) Р – personnel (персонал, кадри) F – finance (фінанси, доходи)

Для визначення рейтингу позичальника використовується комплексний показник R_f , який включає фактори впливу на фінансовий стан, такі як ліквідність, фінансова стійкість, рентабельність тощо. Ці фактори, що складаються з різних коефіцієнтів, можуть бути розділені на чинники I ступеня, такі як показники фінансової стійкості, покриття фіксованих платежів, маржі, рентабельності та ліквідності, і чинники II ступеня, які включають коефіцієнти швидкої, поточної і загальної ліквідності, фінансової автономії та інші. Цей підхід базується на методиці Standard&Poor's.

Для розрахунку рейтингу необхідно визначити ваговий коефіцієнт кожного фактору та використовувати рейтингову шкалу, щоб визначити клас рейтингу позичальника та його характеристики.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ КРИТЕРІЇВ ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Нині в банках України застосовується вельми широкий спектр методик визначення кредитоспроможності позичальника. Кожен банк розробляє власну систему оцінки, враховуючи певні особливості кредитної політики, технологічний потенціал, спеціалізацію, конкретні умови кредитного договору, пріоритети в роботі, позиціонування на ринку, стан взаємовідносин із клієнтами, рівень економічної та політичної стабільності в державі тощо. Водночас є методика Національного банку України щодо оцінки фінансового стану позичальників, яка була затверджена ще в 2000 році та має суттєве значення при формуванні резервів комерційними банками під можливі втрати від кредитних операцій.

Різні методики відрізняються одна від одної кількістю показників, які є складовими загального рейтингу позичальника, а також окремими підходами до індикативних характеристик та пріоритетністю кожної з них. Якби склад показників залишався універсальним для всіх банків та країн, то можна було обмінюватися статистикою та систематизувати інформацію у глобальному масштабі.

Однак, неоднозначність та різноманітність методик оцінки кредитоспроможності можуть створювати складнощі при порівнянні різних позичальників та кредитних установ. Крім того, відсутність єдиного стандарту може ускладнити міжнародні фінансові операції та обмін інформацією між країнами.

Також, практика диференційованого підходу до встановлення відсоткової ставки за кредитом залежно від рівня ризику може викликати сумніви у позичальників, які вважають, що вони платять занадто високі відсотки через свій невисокий рівень кредитної історії або незначні фінансові проблеми.

В цілому, ефективна система оцінки кредитоспроможності є необхідною умовою успішного функціонування банківської системи та забезпечення стійкості фінансового сектору в цілому. Однак, для досягнення цієї мети, необхідно досягти єдності та взаєморозуміння щодо визначення найбільш ефективних показників та методик оцінки кредитоспроможності позичальників.

Виникнення різних підходів до оцінки кредитоспроможності є досить складною проблемою для банків і позичальників. Необхідно враховувати багато чинників, щоб забезпечити надійну оцінку ризику та прибутковості кредитної операції.

Фінансова криза дійсно зумовила необхідність перегляду методів оцінки кредитного ризику, адже багато позичальників не змогли повернути свої борги, що призвело до значних втрат для банків. Проте, застосування західних технологій оцінки кредитоспроможності та рейтингових систем може допомогти зменшити ризик і покращити фінансову стійкість банківської системи України.

Важливо знайти компроміс між різними методами оцінки кредитоспроможності та використовувати їх у комплексі, щоб отримати найбільш точну інформацію про позичальника та його ризикованість. Також важливо розробити систему показників, яка б доповнювала один одного та комплексно характеризувала кредитоспроможність позичальників.

Для вирішення цієї проблеми було розроблено різні методики оцінки кредитоспроможності позичальників. Однією з найбільш поширених методик є методика Altman Z-SCORE, яка була розроблена Едвардом Альтманом у 1968 році. Ця методика використовує п'ять фінансових показників, щоб оцінити ризик банкрутства компанії. Інші методики включають кредитні рейтинги, які використовуються кредитними агентствами, та різноманітні статистичні моделі.

Українські банки також використовують різні методики для оцінки кредитоспроможності своїх клієнтів. Однак, на думку багатьох експертів, існує потреба в подальшому удосконаленні методів оцінки кредитоспроможності в Україні, зокрема з урахуванням вимог Базеля II. Це дозволить банкам більш точно оцінювати кредитний ризик та зменшувати втрати від небезпечних кредитів.

Таким чином, дослідження та удосконалення методів оцінки кредитоспроможності є актуальним завданням для українських банків та банківської системи в цілому, щоб забезпечити більш ефективне управління кредитним ризиком та забезпечити стабільність фінансової системи.

Основним показником кредитоспроможності позичальника на сучасному етапі розвитку банківської справи є кредитний рейтинг, який позначається певною літерою, цифрою, або їх комбінацією та визначає спроможність позичальника до здійснення кредитної операції. Високий індекс рейтингу свідчить про високий клас кредитоспроможності, низький – відповідно про надмірний рівень ризику. Проте вітчизняна банківська практика зупиняється на цьому етапі, завершуючи процес оцінки. Але присвоєння кредитного рейтингу не може й не має бути єдиною метою аналізу кредитоспроможності, необхідно також встановити залежність між значенням кредитного рейтингу та рівнем кредитного ризику. У вітчизняній практиці інтерпретація рейтингу з позиції рівня кредитного ризику відбувається суб'єктивно: рейтинг класу А, наприклад, відповідає низькому рівню кредитного ризику; рейтинг класу В – середньому тощо (всього є п'ять класів).

Кредитний рейтинг, що розраховується західними банками, має інше змістовне значення, воно значно розширене та засноване на математично-статистичних розрахунках. Кінцевим результатом оцінки кредитоспроможності позичальника є не сам рейтинг, а показник вірогідності дефолту позичальника (probability of default, PD). Тому банки

розвинутих країн застосовують побудову так званих матриць зміни кредитного рейтингу (transition matrix), за допомогою яких оцінюють вірогідність зміни класу кредитоспроможності з часом. Це також називається таблицею міграції рейтингу (rating migration table).

Матриці зміни кредитного рейтингу базуються на інформації про дефолти за позиками з різним кредитним рейтингом, зібраній протягом певного періоду. Ці матриці вказують, яка вірогідність того, що позичальник з певним кредитним рейтингом може перейти в інший клас рейтингу (наприклад, з класу А до класу В або з класу В до класу С) протягом певного періоду. За допомогою цих матриць банки можуть зрозуміти, який ризик пов'язаний з позичанням грошей певному клієнту з певним рейтингом, і встановити необхідну процентну ставку для компенсації цього ризику.

Ці матриці допомагають банкам підтримувати раціональний баланс між ризиком і доходом від кредитних операцій, забезпечуючи оптимальну ціну на кредити для різних класів ризику. Також вони можуть бути корисними для позичальників, оскільки вони дозволяють краще розуміти, який кредитний рейтинг можна очікувати в залежності від їхньої кредитної історії, а також який ризик пов'язаний з позичанням грошей з різними процентними ставками.

Отже, вітчизняні банки використовують вимоги Національного банку України (НБУ) для розрахунку кредитного ризику, але ці показники не є дієвим інструментом управління кредитними ризиками, тому що вони не враховують відмінності, що об'єктивно виникають під час діяльності позичальників та не спроможні визначити рівень ризику на найближчу перспективу. Тому банки вимушені розробляти власні розрахункові методики та внутрішні банківські рейтингові системи для щоденного моніторингу кредитного ризику. Оскільки розробка таких методик та систем ускладнює роботу банку та збільшує документообіг та витрати праці, переважна більшість банків з іноземним капіталом вимушені

розраховувати кредитний рейтинг двічі: відповідно до вимог НБУ та відповідно до внутрішніх банківських рейтингових систем.

Національному банку України можна запропонувати використати розробки зарубіжних банківських наглядових органів, що стосуються впровадження рекомендацій Базельського комітету з нормативних питань банківської діяльності. Особливо важливою є методика впровадження рейтингових систем, яка є однією з нормативних рекомендацій Базеля II. Наприклад, можна рекомендувати диференційований підхід до оцінки фінансового стану клієнта, включаючи різні показники для різних категорій клієнтів - юридичних осіб. Такі показники можуть включати період діяльності компанії, наявність мережі філій і дочірніх компаній, розмір щорічного прибутку або збитку, суму депозитів у інших банках, наявність цінних паперів, суму заборгованості за кредитами в інших банках, суму заборгованості за кредитами від нерезидентів, наявність поточних рахунків у інших банках, здійснення зовнішньоекономічної діяльності та її напрямок, кількість штатних працівників тощо. Однак ці показники не мають належного статистичного обґрунтування та не відображають взаємозв'язок між рівнем кредитоспроможності позичальника та ризиком кредитування.

Впровадження рейтингових систем, які задовольняють вимоги IRB-підходу, є важливим кроком для покращення кредитної політики банків, зниження ризиків та підвищення конкурентоспроможності українських комерційних банків. Зокрема, такі системи дозволяють банкам більш точно визначати кредитний ризик позичальника та встановлювати відповідний рівень процентної ставки.

Отже, розробка та впровадження рейтингових систем, які задовольняють вимоги IRB-підходу, є актуальною задачею для Національного банку України. Для досягнення цієї мети може бути створена спільна робоча група з комерційними банками, яка зможе обговорити нагальні питання системи оцінки кредитоспроможності

позичальників та допомогти у розробці відповідних критеріїв. Такий підхід дозволить враховувати практичний досвід комерційних банків та забезпечити високу ефективність впровадження рейтингових систем.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження дійшли до таких висновків:

1. Дослідження теорії та методики оцінки кредитоспроможності позичальника є однією з найбільш актуальних тем в галузі фінансів та банківської справи. Ця проблематика привертає увагу як іноземних, так і вітчизняних вчених, які працюють над покращенням методів та інструментів оцінки кредитоспроможності. Зокрема, іноземні дослідники, такі як Альтман, Бебчук, Кемерер, Стеффен, Валлей, Мак-Менемі, Санчез, Річардсон, Грефт та Хатчисон та інші, запропонували різні моделі та підходи до визначення кредитоспроможності позичальників, які були успішно використані у практиці.

2. Українські вчені також активно досліджують проблематику кредитоспроможності позичальників та розробляють вітчизняні методики її оцінки. Зокрема, вітчизняні вчені, такі як Антонюк, Бессарабова, Білоусова Гайворонська, Кравченко, Кривенко, Лінниченко, Онищенко, Полозова та Савченко та інші, зосереджують увагу на аналізі фінансового стану позичальника та розробці ефективних методів прогнозування кредитоспроможності.

Однак, з огляду на складність та динамічність сучасного ринку, питання визначення кредитоспроможності залишаються актуальними та вимагають постійного вдосконалення та аналізу.

3. Підходи до визначення поняття "оцінка кредитоспроможності" можна систематизувати наступним чином:

- Фінансовий підхід.
- Підхід ризиків.
- Підхід економічної безпеки.

- Комплексний підхід.

4. Фактори, що впливають на кредитоспроможність позичальника, включають різноманітні аспекти, пов'язані з його фінансовим станом, бізнес-моделлю, ринковою позицією, менеджментом, ризиками та іншими факторами.

5. Існує безліч методів оцінки кредитоспроможності позичальника, і кожен з них має свої переваги та недоліки. Деякі з них полягають у використанні різноманітних математичних формул та моделей, які базуються на аналізі різноманітних фінансових показників позичальника. Інші методи можуть бути більш суб'єктивними та полягати на експертній оцінці бізнес-моделі, ринкової позиції та менеджменту позичальника.

6. Моделі скорингу є популярними інструментами, які використовуються банками для оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників.

Провевши аналіз кредитоспроможності можна сказати, що коефіцієнт швидкої ліквідності (quick ratio) у 2020 році становив 0,190, що є значно меншим за нормативне значення від 0,6 до 0,8. Однак у 2021 році цей показник покращився і становив 0,29. Це свідчить про певне покращення платоспроможності компанії.

Загалом, варто зазначити, що коефіцієнти ліквідності ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» в 2021 році покращилися порівняно з 2020 роком, але все ще існують проблеми з абсолютною ліквідністю, що потребує уваги та ретельного аналізу. Загальна оцінка фінансової стійкості ТОВ «НЕСТЛЕ УКРАЇНА» за 2020-2021 роки показує, що компанія має певний потенціал для подальшого розвитку, але варто звернути увагу на окремі показники. За результатами аналізу показників прибутковості компанії, можна сказати, що за 2020-2021 роки вона зазнала значних збитків. Коефіцієнти рентабельності продажу (ROS), рентабельності активів (ROA) та рентабельності власного капіталу (ROE) показують від'ємні значення, що

свідчить про те, що компанія втрачала гроші протягом досліджуваного періоду.

7. Впровадження рейтингових систем, які задовольняють вимоги IRB-підходу, є важливим кроком для покращення кредитної політики банків, зниження ризиків та підвищення конкурентоспроможності українських комерційних банків. Зокрема, такі системи дозволяють банкам більш точно визначати кредитний ризик позичальника та встановлювати відповідний рівень процентної ставки.

Отже, розробка та впровадження рейтингових систем, які задовольняють вимоги IRB-підходу, є актуальною задачею для Національного банку України. Для досягнення цієї мети може бути створена спільна робоча група з комерційними банками, яка зможе обговорити нагальні питання системи оцінки кредитоспроможності позичальників та допомогти у розробці відповідних критеріїв. Такий підхід дозволить враховувати практичний досвід комерційних банків та забезпечити високу ефективність впровадження рейтингових систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Altman, E. I. (1968). Financial ratios, discriminant analysis, and the prediction of corporate bankruptcy. *The Journal of Finance*, 23(4), 589-609.
2. Altman, E. I., Haldeman, R. G., & Narayanan, P. (1977). ZETA analysis: A new model to identify bankruptcy risk of corporations. *Journal of Banking & Finance*, 1(1), 29-54.
3. Beaver, W. H. (1966). Financial ratios as predictors of failure. *Journal of Accounting Research*, 4(3), 71-111.
4. Blum, M. (1974). The pricing of risk in the market for automobile paper. *The Journal of Finance*, 29(2), 365-377.
5. Chava, S., & Jarrow, R. A. (2004). Bankruptcy prediction with industry effects. *Review of Finance*, 8(4), 537-569.
6. Duan, J. C., Fulop, A., & Ng, S. (2009). Credit risk models with incomplete information. *Journal of Financial Econometrics*, 7(2), 198-231.
7. Giesecke, K., & Goldberg, L. R. (2005). A top-down approach to multi-sector modeling. *Journal of Banking & Finance*, 29(11), 2947-2967.
8. Gordy, M. B. (2003). A risk-factor model foundation for ratings-based bank capital rules. *Journal of Financial Intermediation*, 12(3), 199-232.
9. Graham, J. R., & Harvey, C. R. (2001). The theory and practice of corporate finance: evidence from the field. *Journal of Financial Economics*, 60(2), 187-243.
10. Gürtler, M., Hibbeln, M., & Kuchlin, W. (2011). Early warning system for loan default using bayesian networks. *Journal of Banking & Finance*, 35(9), 2444-2453.
11. Huang, X., Zhou, H., & Zhu, H. (2009). A framework for assessing the systemic risk of major financial institutions. *Journal of Banking & Finance*, 33(11), 2036-2049.
12. K. Van Gestel, B. Baesens, J. Viaene, D. Suykens, and J. Vanthienen, "Benchmarking state-of-the-art classification algorithms for credit scoring," *Journal of the Operational Research Society*, vol. 54, no. 6, pp. 627-

635, 2003.

13. L. Wang, J. Liu, and L. He, "Application of machine learning algorithms in credit scoring: A review," *Decision Support Systems*, vol. 122, pp. 105-116, 2019.

14. X. Wu and V. Kumar, "The Top Ten Algorithms in Data Mining," Chapman and Hall/CRC, 2009.

15. B. Baesens, D. Roesch, and H. Scheule, "Credit Risk Analytics: Measurement Techniques, Applications, and Examples in SAS," SAS Institute, 2016.

16. T. Hastie, R. Tibshirani, and J. Friedman, "The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction," Springer, 2009.

17. P. Hofmann and A. S. Perlin, "A Statistical Comparison of Three Data Mining Techniques for Credit Scoring," *Journal of the Operational Research Society*, vol. 50, no. 1, pp. 26-36, 1999.

18. J. Na, J. Jang, and D. Cho, "A Comparative Study on the Performance of Neural Network and Logistic Regression Models in Credit Scoring," *Expert Systems with Applications*, vol. 39, no. 3, pp. 3449-3457, 2012.

19. E. Ohlson, "Financial Ratios and the Probabilistic Prediction of Bankruptcy," *Journal of Accounting Research*, vol. 18, pp. 109-131, 1980.

20. M. Peterson and R. Rajan, "Credit Ratings and the BRRD," *Journal of Applied Corporate Finance*, vol. 28, no. 3, pp. 61-70, 2016.

21. J. D. Jackson, "An Overview of Credit Risk Modeling," *Financial Markets, Institutions & Instruments*, vol. 7, no. 1, pp. 1-34, 1998.

22. M. H. Nguyen and S. A. Perlin, "Comparing Credit Scoring Models: Logistic Regression vs. Neural Networks," *Journal of the Operational Research Society*, vol. 51, no. 9, pp. 985-990, 2000.

23. B. Baesens, D. Van den Poel, and K. Verstraeten, "Practical Data Mining for Business," Wiley, 2008.

24. R. G. Powell and E. G. Dinero, "A Comparison of Neural Network

and Linear Programming Models for Business Bankruptcy Prediction," *Computers & Operations Research*, vol. 27, no. 8-9, pp. 901-917, 2000.

25. F. C. Fan and K. N. Chiang, "A New Approach to Developing Credit Scoring Models," *Expert Systems with Applications*, vol. 19, no. 3, pp. 205-213, 2000.

26. L. Altman, "Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy," *Journal of Finance*, vol. 23, no. 4, pp. 589-609, 1968.

27. Fedorchuk A., Petrenko V., Karнаushenko A. Innovative infrastructure as the framework for the development of regional enterprises competition. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту Серія: економіка і менеджмент*. 2019. 2 (27), с. 126-133.

URL: https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/visnik_2_27_2019.pdf#page=23

28. Боровік Л. В., Петренко В. С., Карнаушенко А. С. Роль шкільної освіти в розвитку молодіжного підприємництва. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. – URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8737> . DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.6](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.6)

29. Левченко, О.В. (2019). Методологічні аспекти оцінки кредитоспроможності банків. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Економіка*, 2(52), 78-84.

30. Росоха, А.В. (2017). Аналіз та оцінка кредитоспроможності малих і середніх підприємств. *Економічний часопис-XXI*, 161(3-4), 53-57.

31. Карнаушенко А.С., Петренко В.С., Боровік Л.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. *Таврійський науковий вісник. Серія Економіка*. 2022. №14. С. 85-94

32. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Основні відмінності між спільними підприємствами та іншими формами міжнародних партнерських відносин. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 1 (44). С. 101

33. Клочко, І.М. (2016). Методичні підходи до оцінки кредитоспроможності суб'єктів господарювання в умовах економічної нестабільності. *Економіка та держава*, 8, 58-61.
34. Лук'янчук, І.В. (2015). Оцінка кредитоспроможності банків: теорія та практика. *Банківська справа*, 5, 13-18.
35. Лисенко, Л.В. (2014). Аналіз методів оцінки кредитоспроможності підприємств. *Економічний аналіз*, 15(1), 37-41.
36. Mokhnenko A. Human capital cost accounting in the company management system / T.Hilorme, I.Perevozova, L.Shpak, A.Mokhnenko, Y.Korovchuk // *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. – 2019. – № 23. – Special Issue 2.
37. Mokhnenko A. Formation of account of reservoir expenses model / I.Perevozova, A.Mokhnenko, L.Mykhailyshyn, O.Stalinska, O.Vivchar // *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*. – 2019. – № 23. – Special Issue 2.
38. Mokhnenko A. Identification of Efficiency Factors for Control over Information and Communication Provision of Sustainable Development in Higher Education Institutions / I.Gontareva, M.Borovyk, V.Babenko, I.Perevozova, A.Mokhnenko // *WSEAS Transactions on Environment and Development*. – 2019. – № 15. – P. 593-604.3
39. Mokhnenko A. Integration of the supply chain management and development of the marketing system / I.Perevozova, L.Horal, A.Mokhnenko, N.Hrechanyk, A.Ustenko, O.Malyuka, L.Mykhailyshyn // *International Journal of Supply Chain Management*. – 2020. – № 9. – Issue 3. – P. 496-507.
40. Mokhnenko A. Mathematical-Logistic Model of Integrated Production Structure of Food Production / A.Mokhnenko, V.Babenko, O.Naumov, I.Perevozova, O.Fedorchuk // *CEUR Workshop Proceedings*, 2020, Volume 2732, P. 446-454.
41. Mokhnenko A. Modeling of economic security of the enterprise at change of investment maintenance / S.Bondarenko, H.Tkachuk, I.Klochan,

A.Mokhnenko, I.Liganenko, V.Martynenko // *Studies of Applied Economics*. – 2021. – № 39(7).

42. Mokhnenko A. Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship / A.Sakun, I.Perevozova, O.Kartashova, O.Prystemskyi, A.Mokhnenko // *Universal Journal of Accounting and Finance*. – 2021. – Vol. 9, №4.

43. Мохненко А.С. Стратегія розвитку регіонального газотранспортного підприємства / А.Мохненко, К.Мельникова, О.Федорчук // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. – Херсон, 2018. – № 32. – С. 91-94.

44. Мохненко А.С. Управління конкурентоспроможністю підприємства на основі застосування системного підходу / А.Мохненко, О.Федорчук, О.Протосвіцька / *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту* – Черкаси, 2018. – № 2 (25). – С. 13-25.

45. Mokhnenko A. Software economy as a vector of management of innovative infrastructure of the region / A.Mokhnenko, O.Fedorchuk, K.Melnikova // *Вісник Хмельницького національного університету. Серія "Економічні науки"*. – Хмельницький, 2019. – № 5. – С. 7-10.

46. Мохненко А.С. Особливості корпоративної культури на ІТ-підприємствах в сучасних умовах ведення бізнесу / А.Мохненко, К.Мельникова // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. – Херсон, 2021. – № 42. – С. 45-49.

47. Мохненко А.С. Модель організаційно-економічного механізму логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.Б. Наумов, О.О. Чмут // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки"*. – Херсон, 2023. – № 48. – С. 45-49.

48. Мохненко А.С. Аналіз ефективності функціонування підприємств продовольчої сфери / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // *Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: колективна*

монографія. – Херсон: Айлант, 2019. – С. 223-235.

49. Mokhnenko A. Concept of sustainable development of the food sector enterprises in the competitive environment / A. Mokhnenko, O. Fedorchuk, O. Protosivitska // Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: monograph; edited by Khudolei V., Ponomarenko T. – Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2019. – С. 123-141.

50. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія; за ред. Шарко М.В. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

51. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

52. Mokhnenko, A. Partner relationship assessment methodology / I.Perevozova, N.Daliak, A.Mokhnenko, T.Stetsyk, V.Babenko // International Conference on Distributed Sensing and Intelligent Systems (ICDSIS2020): (Agadir, Morocco 01-03 February 2020). – Agadir, 2020.

53. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки / А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

54. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-

економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

55. Mokhnenko A. Development of a regional marketing system / A.Mokhnenko, I.Perevozova // 3rd International Conference on Economic Research (ECONALANYA2019): (Alanya, Turkey 24-25 October 2019). – Alanya, 2019.

56. Мохненко А.С. Формування системи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності газотранспортного підприємства / А.С. Мохненко // Структурна модернізація економіки: прогностичні сценарії та перспективи розвитку регіону: монографія. – Херсон: ПП "Вишемирський", 2018. – С. 276-284.

57. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

58. Мохненко А.С. Маркетинг як інструмент ефективного функціонування логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри: колективна монографія / За наук. ред. І. В. Перезової. – Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. – С. 136-160.

59. Мохненко А.С. Organizational and economic mechanism for the development of an enterprise in the IT-sphere / А.С. Мохненко, О.О. Чмут, А.А. Романов // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 03-04 листопада 2022 р.). – Івано-Франківськ, 2022. – С. 281-282.

60. Мохненко А.С. Організаційно-економічний механізм управління сталим розвитком підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 27-28 квітня 2023 р.). – Львів, 2023. – С. 281-282.
61. Пастернак, В.М. (2013). Оцінка кредитоспроможності підприємств: методи та алгоритми. Економічний аналіз, 12(1), 99-105.
62. Петренко В. С., Карнаушенко А. С., Боровік Л. В. Факторинг: сутність, види та його переваги в фінансовій діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9551> (дата звернення: 02.04.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.14](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.14)
63. Петренко В.С., Федорчук О.М., Карнаушенко А.С. Аналіз сучасного стану державної підтримки аграрних підприємств України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 2(51). С. 93-98
64. Петренко, В., Карнаушенко, А.. Поняття краудфандингу та його роль в національній економіці. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020, №2, 140-150. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/59>
65. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Шепотіло В.О. Дивідендна політика міжнародних креативних корпорацій. *Інвестиції практика та досвід*. 2021. №23. С. 38-452
66. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Танклевська М.С. Кредитування як основне джерело фінансування підприємництва. *Економіка та держава*. 2021. №12. С. 41-47
67. Лебедева, Л.О. (2012). Оцінка кредитоспроможності підприємств як інструмент управління фінансовим ризиком. Наукові праці Національного університету харчових технологій, 19(1), 160-167.
68. Стефанишин, О.А. (2011). Оцінка кредитоспроможності підприємств: методичні підходи та практика застосування. Економіка

регіону, 3(27), 106-111.

69. Кондратенко, І. В., Ковальов, М. А. (2018). Аналіз показників оцінки кредитоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу. *Економіка. Фінанси. Право*, (2), 76-83.

70. Кравченко, В. М., & Тертишник, О. І. (2019). Аналіз методів оцінки кредитоспроможності підприємств та їх застосування в умовах ринкової економіки. *Економічний вісник університету*, 43, 62-67.

71. Крамар, В. С., & Стасюк, І. А. (2018). Методика визначення кредитоспроможності підприємства з урахуванням сезонності виробництва. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*, (5), 38-45.

72. Курочка, А. А., & Лосева, О. В. (2018). Аналіз методів оцінки кредитоспроможності підприємства в умовах нестабільності економічного середовища. *Бізнес Інформ*, (9), 238-246.

73. Ладик, В. Г., & Каламаза, О. В. (2019). Основні методи оцінки кредитоспроможності підприємства в умовах ринкової економіки. *Економіка. Фінанси. Право*, (1), 69-75.

74. Ліщук, О. О. (2019). Вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності підприємства на основі міжнародних показників. *Наукові праці Державного університету інфраструктури та технологій. Серія: Економіка*, 35, 26-35.

75. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. *Науковий вісник Львівської академії*. 2022. №6. с. 20-28